

Näyttötutkinnon perusteet

**ROMANIKULTTUURIN OHJAAJAN
AMMATTITUTKINTO
2006**

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

17/011/2006

**Velvoittavana
noudatettava**

Päivämäärä **6.4.2006**

Voimassaoloaika
1.5.2006 alkaen toistaiseksi

Säännökset, joihin toimivalta
Määräyksen antamiseen perustuu
L 631/1998 13 § 2 mom

Kumoaa määräyksen nro **54/011/2001**
Muuttaa määräystä nro

ROMANIKULTTUURIN OHJAAJAN AMMATTITUTKINNON PERUSTEET

Opetushallitus on päättänyt Romanikulttuurin ohjaajan ammattitutkinnon perusteista, joita on noudatettava 1.5.2006 lukien toistaiseksi.

Tutkintoon tai sen osaan valmistavan koulutuksen järjestäjän on laadittava ja hyväksyttävä koulutusta varten opetussuunnitelma noudattaen, mitä näissä tutkinnon perusteissa on määrätty. Ammattitaidon näytöt on järjestettävä osana valmistavaa koulutusta.

Tutkintotoimikunta, tutkinnon järjestäjä ja koulutuksen järjestäjä eivät voi jättää noudattamatta tutkinnon perusteita tai poiketa niistä.

Pääjohtaja

Kirsi Lindroos

Ylitarkastaja

Hanna Ketonen

SISÄLLYSLUETTELO

1	Luku	
	NÄYTTÖTUTKINTOJEN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET	7
	1 § Näyttötutkinnot	7
	2 § Näyttötutkintoihin valmistava koulutus	7
	3 § Ammattitaidon osoittamistapojen ja tutkintosuoritusten arvioinnin yleiset perusteet	7
2	Luku	
	ROMANIKULTTUURIN OHJAAJAN AMMATTITUTKINNON MUODOSTUMINEN	8
	1 § Tutkinnon osat	8
3	Luku	
	ROMANIKULTTUURIN OHJAAJAN AMMATTITUTKINNOSSA VAADITTAVA AMMATTITAITO JA ARVIOINNIN PERUSTEET	9
	1 § Romanikulttuurin tunteminen ja kulttuuritiedottaminen	9
	a) Ammattitaitovaatimukset	9
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	9
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	11
	2 § Työyhteisössä toimiminen	12
	a) Ammattitaitovaatimukset	12
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	12
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	13
	3 § Asiakasohjaus ja viranomaisneuvonta	14
	a) Ammattitaitovaatimukset	14
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	14
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	16
	4 § Pienryhmän ohjaaminen	16
	a) Ammattitaitovaatimukset	16
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	16
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	17
	5 § Romanikulttuuritapahtuman tai -näyttelyn järjestäminen	18
	a) Ammattitaitovaatimukset	18
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	18
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	20
	6 § Romanikieli	20
	a) Ammattitaitovaatimukset	20

b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	20
c) Ammattitaidon osoittamistavat	21
7 § Yrittäjyys	21
a) Ammattitaitovaatimukset	21
b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	21
c) Ammattitaidon osoittamistavat	23
Liite 1 Romanikulttuurin ohjaajan ammatin kuvaus	24
Liite 2 Romaneja koskevia oikeuslähteitä	25

NÄYTTÖTUTKINTOJEN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

1 § Näyttötutkinnot

Näyttötutkinnot ovat ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia. Koulutuksessa, työelämässä ja harrastuksissa hankittua osaamista käsitellään yhtenä kokonaisuutena siten, että osaaminen voidaan hyödyntää tutkinnoissa vaaditun ammattitaidon näytöissä.

Näyttötutkinnot ovat rakenteeltaan modulaarisia. Ne muodostuvat työelämästä ja sen kehittymistarpeista johdetuista tehtäväkokonaisuuksista, joille on ominaista toiminnallisen ja tiedollisen perustan yhteisyys, ammattitaidon monipuolisuus sekä työprosessin ja sen tulosten yhdentyminen. Tutkinnon osa muodostaa ammatti-pätevyuden osa-alueen, joka voidaan erottaa luonnollisesta työprosessista itsenäiseksi ja arvioitavaksi kokonaisuudeksi. Näytöt järjestetään ja suoritetaan joustavasti tutkinnon osa kerrallaan. Koko tutkinnon sijasta tavoitteena voi olla myös tietyn tai tiettyjen tutkinnon osien suorittaminen.

Ammattitaitovaatimusten kuvauksen perustana on pätevyystyyppitys, jonka katsotaan parhaiten soveltuvan ammattialalle. Kuvauksessa keskitytään ammatin ydintoimintojen vaatimuksiin, toimintaprosessien hallintaan ja laaja-alaiseen ammattikäytäntöön. Vaatimukset kattavat myös työelämässä tarvittavan kielitaidon ja sosiaaliset valmiudet.

2 § Näyttötutkintoihin valmistava koulutus

Näyttötutkintoihin osallistumiselle ei muodollisesti voida asettaa koulutukseen osallistumista koskevia ennakkoehtoja. Pääsääntöisesti tutkinnot suoritetaan kuitenkin erilaisen valmistavan koulutuksen yhteydessä.

Valmistavan koulutuksen järjestäjän tulee vahvistaa opetussuunnitelma tutkin-tojen perusteiden mukaisesti. Koulutus ja siihen sisältyvät näytöt on jäsennettävä tutkinnon osien mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on järjestää näytöt osana valmistavaa koulutusta. Opiskelijan velvollisuutena on osallistua näyttöihin osana opintojaan.

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavaan perustutkintoon sisältyvät yhteiset opinnot eivät ole pakollisia koulutuksessa, joka valmistaa näyttötutkintona suoritettavaan perustutkintoon. Niiden tavoitteet tulee ottaa kuitenkin soveltuvin osin huomioon opetussuunnitelmassa ja opetuksen järjestämisessä.

3 § Ammattitaidon osoittamistapojen ja tutkintosuoritusten arvioinnin yleiset perusteet

---

Näyttöjen arviointi edellyttää järjestelmällistä aineiston keräämistä, päätöksentekoa ja dokumentointia tutkinnon suorittajan ammatillisista ja työtoimintavalmiuksista suhteessa tutkinnon perusteissa määriteltyihin ammattitaitovaatimuksiin ja arvioin-

tikriteereihin. Arvioinnin painopisteen tulee olla tekemisessä ja työssä toimimisessa. Taito tai osaaminen on arvioitava pääsääntöisesti suoraan vastaavasta työtoiminnasta.

Näyttöympäristön tulee olla todellinen tai mahdollisimman realistinen. Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia arviointimenetelmiä, kuten havainnointia, haastatteluja, kyselyjä, aikaisempia dokumentoituja näyttöjä sekä itse- ja ryhmäarviointia. Näytöt tulee järjestää tutkinnon osittain siten, että niissä voidaan arvioida ammatin hallinnan kannalta keskeisten tavoitteiden saavuttamista.

Arvioinnin kohteilla ilmaistaan osaamisen alueet, joihin arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota. Huomio tulee kiinnittää ydintaitoihin, työn perustana olevan tiedon hallintaan, työmenetelmien, työvälineiden ja materiaalien hallintaan sekä työprosessin hallintaan. Sekä arvioinnin kohteet että kriteerit johdetaan vastaavan tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksista. Arvioinnin kohteisiin perustuvat arviointikriteerit kuvaavat ja täsmentävät eritasoisia suorituksia. Kriteereillä ilmaistaan kynnykset, joiden avulla erotellaan eritasoiset suoritukset.

2 Luku

ROMANIKULTTUURIN OHJAAJAN AMMATTITUTKINNON MUODOSTUMINEN

1 § Tutkinnon osat

Romanikulttuurin ohjaajan ammattitutkinto muodostuu kolmesta pakollisesta tutkinnon osasta (1–3) ja neljästä valinnaisesta tutkinnon osasta (4–7), joista on valittava yksi. Tutkinto on valmis, kun kaikki vaadittavat tutkinnon osat on suoritettu hyväksytysti.

PAKOLLISET TUTKINNON OSAT

1 § Romanikulttuurin tunteminen ja kulttuuri-tiedottaminen	2 § Työyhteisössä toimiminen	3 § Asiakasohjaus ja viranomais-neuvonta
--	------------------------------	--

VALINNAISET TUTKINNON OSAT (YKSI VALITAAN)

4 § Pienryhmän ohjaaminen	5 § Romanikulttuuritapahtuman tai -näyttelyn järjestäminen
6 § Romanikieli	7 § Yrittäjyys

3 Luku

ROMANIKULTTUURIN OHJAAJAN AMMATTITUTKINNOSSA VAADITTAVA AMMATTITAITO JA ARVIOINNIN PERUSTEET

PAKOLLISET TUTKINNON OSAT

1 § Romanikulttuurin tunteminen ja kulttuuritiedottaminen

Romanikulttuurin ohjaajan ammattitutkinnon suorittanut tuntee romanikulttuuria sisältäpäin ja romanikielen perusteet. Hän ymmärtää romanikulttuurin aseman yhtenä suomalaisena kulttuurina. Hän osaa tiedottaa ja kertoa kirjallisesti ja suullisesti romanikielestä, -kulttuurista ja vähemmistöasemasta.

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon osan suorittaja tuntee romaniyhteisön keskeiset arvot, tavat, kulttuuriperinteen ja historian sekä tiedostaa niiden merkityksen romaneille.</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja tunnistaa suomalaisen romanipolitiikan sekä kansainvälisen romanityön toimijoita ja perusteita osana vähemmistöpolitiikkaa.</p>	<p>Romanikulttuurin tunteminen</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • on perehtynyt romanien tapakulttuuriin, historiaan ja perinteeseen ja osaa hankkia niistä tietoa eri tietolähteitä hyväksi käyttäen • ymmärtää romanikulttuurin merkityksen romanien identiteetille • ymmärtää kulttuurin muuttavana ilmiönä ja tiedostaa murrosvaiheiden vaikutuksia romaniyhteisölle • tunnistaa kulttuurin ihanteen ja yhteiskunnallisen todellisuuden eroavaisuudet ja kykenee käsittelemään niitä yhteisön sisällä • tunnistaa yleisimmät kulttuuriperinteen alueet (esimerkiksi musiikki, perinteiset käsityöt, kirjallisuus, hevostalous) • on tutustunut paikallisiin tai alueellisiin romaniorganisaatioihin ja -järjestöihin ja niiden vaikutusmahdollisuuksiin sekä tärkeimpiin vähemmistöjen asemaa käsitteleviin organisaatioihin • osaa hakea tietoa romaniorganisaatioista ja -järjestöistä sekä niiden toimialueista eri tietolähteitä käyttäen

	<ul style="list-style-type: none"> • on tutustunut yleisellä tasolla kansainväliseen romanityöhön (esimerkiksi EU:n sisällä) • tietää tärkeimmät romaneihin liittyvät lait (luettelo oikeuslähteistä liite 2) • osaa hakea ja välittää tietoa etnisten vähemmistöjen asemaa turvaavista laeista (esim. yhdenvertaisuuslaki).
<p>Tutkinnon osan suorittaja osaa käyttää romanikieltä käytännönläheisesti sekä ymmärtää romanikielen merkityksen identiteetin vahvistajana ja yhtenä Suomen virallisena kielenä.</p>	<p>Romanikielen perustaidot Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää romanikielen merkityksen ja tuntee keinoja sen ylläpitämiseen, säilyttämiseen ja edistämiseen osana romanikulttuuria • osaa romanikielen ydinsanastoa ja osaa kommunikoida romanikielellä auttavasti.
<p>Tutkinnon osan suorittaja kykenee myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön eri kulttuurien edustajien kanssa.</p>	<p>Monikulttuurisuuden perustaidot Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • omaa selkeän kulttuuri-identiteetin romaniväestön osana • pystyy luomaan yhteyksiä eri kulttuuria edustaviin henkilöihin ja tahoihin ja toimii vuorovaikutuksessa heidän kanssaan • osaa hankkia tietoa suomalaisen yhteiskunnan monikulttuurisuudesta ja etnisistä vähemmistöistä • kykenee analysoimaan oman ja muiden kulttuurien erityispiirteitä • osaa toimia suvaitsevaisesti romani- väestön keskuudessa, suhteessa valtaväestöön ja muihin vähemmistö- kulttuureihin.
<p>Tutkinnon osan suorittaja osaa hankkia, arvioida ja käyttää yhteiskunnallista tietoa perusteltujen näkemysten muodostamiseksi ja aktiivisena kansalaisena toimimiseksi.</p>	<p>Yhteiskunta- ja kansalaistaidot Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee suomalaisen yhteiskunnan perusrakenteita, kulttuuria ja historiaa • tuntee työelämän kehittymisen historiaa ja muutoksia

	<ul style="list-style-type: none"> • osaa hankkia ja käyttää yhteiskunnallista tietoa ja kykenee tulkitsemaan median välittämää tietoa • pystyy perustelevaan omia käsityksiään.
<p>Tutkinnon osan suorittaja osaa välittää tietoa romanien vähemmistöasemasta, kulttuurista ja kielestä vuorovaikutuksellisesti.</p>	<p>Romanikulttuurista tiedottaminen Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee sisäisen ja ulkoisen tiedottamisen merkityksen • tuntee vastuunsa ja oikeutensa tiedonvälityksessä ja median kanssa toimiessa • pystyy käsittelemään kulttuuria moniulotteisesti ja sen merkitystä yksilölle ja yhteisölle • pystyy valmistamaan esityksen tueksi materiaalia kohderyhmän tarpeen ja kiinnostuksen huomioon ottaen ja eri tietolähteitä hyväksi käyttäen • osaa laatia lehdistötiedotteen • kykenee esiintymään selkeästi ja persoonallisesti luento- ja esitelmätilanteissa • osaa toimia vuorovaikutuksellisesti ja joustavasti kohdeyleisönsä kanssa (kykenee esimerkiksi vastaamaan kysymyksiin ja rohkaisemaan avoimeen keskusteluun).

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tutkinnon osa suoritetaan ennakkoon laaditun ja hyväksytyt näyttösuunnitelman mukaan todellisissa työprosesseissa. Romanikielen osuus osoitetaan kirjallisilla töillä ja keskustellen kieltä hyvin hallitsevien henkilöiden kanssa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tutkinnon suorittajan kykyyn hankkia ja analysoida tietoa romanikulttuurista ja yhteiskunnasta. Hän osaa välittää siitä tietoa, perustella näkemyksiään ja ottaa huomioon toisten mielipiteitä. Suullista näytön suorittamista tukee itsenäisesti valmistettu kirjallinen tiedotusmateriaali.

Näyttöä voidaan täydentää erillisillä työnäytteillä, projektitehtävillä, esittelykansiolla tai muilla kirjallisilla tehtävillä.

Arviointi suoritetaan kolmikantaisesti tutkinnon suorittajan sekä työelämän ja opetusalan edustajien yhteistyönä. Olennainen osa arviointia on tutkinnon suorittajan tekemä itsearviointi. Arvioidut suoritukset kirjataan ja tutkinnon suorittajalle annetaan palaute arvioinnin jälkeen.

Tämä tutkinnon osa voidaan näyttää yhdessä muiden tutkinnon osien yhteydessä. Jokainen tutkinnon osa tulee kuitenkin arvioida erikseen.

2 § Työyhteisössä toimiminen

Tutkinnon osan suorittaja toimii työryhmissä pitäen esillä romanien asemaa koskevia asioita. Hän osaa perustella esityksiään ja näkemyksiään vuorovaikutteisesti. Hän on joustava työyhteisön jäsen ja yhteistyökumppani.

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon osan suorittaja toimii työntekijänä ja työyhteisön jäsenenä vastuullisesti.</p>	<p>Työyhteisössä toimiminen Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa toimia työntekijänä vastuullisesti ja tehokkaasti tehtyjen sopimusten mukaisesti • osaa työskennellä tiimissä tai ryhmässä vuorovaikutteisesti, rakentavasti ja tuloksekkaasti.
<p>Tutkinnon osan suorittaja osaa toimia työryhmissä, jotka toteuttavat paikallista, alueellista tai valtakunnallista romanityötä ja kykenee osallistumaan aktiivisesti projektityöhön.</p>	<p>Työryhmä- ja projektityöskentely Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee romanien kielen ja kulttuurin ylläpitämisen ja aseman edistämisen keinoja • osaa toimia rakentavasti osana ryhmää ja osaa edistää ryhmän pääsyä asetettuihin tavoitteisiin • hallitsee joustavan neuvottelukäytännön ja kokoustekniikan • osaa laatia yhteenvetoja, muistioita ja raportteja selkeässä muodossa • osaa vastaanottaa ja antaa rakentavaa palautetta • tuntee projektityön periaatteet ja työvaiheet • pystyy aktiivisesti osallistumaan projektin suunnitteluun, toteuttamiseen ja raportointiin.
<p>Tutkinnon osan suorittaja osaa hankkia tietoa ja laatia asiakirjoja toimistostandardeja noudattaen ja tietotekniikkaa hyödyntäen.</p>	<p>Tiedonkäsittely Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa käyttää kirjallisuutta, tietoverkkoja sekä suullisesti välitettyä tietoa tiedonhankinnassaan

	<ul style="list-style-type: none"> • osaa koota ja jäsentää tietoa sekä hyödyntää sitä tavoitteellisessa toiminnassa • osaa ilmaista itseään kirjallisesti ja suullisesti työelämän vaatimusten mukaisesti • osaa tuottaa vapaamuotoisia ja standardin mukaisia asiakirjoja tekstinkäsittelyohjelmaa hyväksi käyttäen • osaa dokumentoida omaan työhönsä liittyvää aineistoa • osaa asioida puhelimesta ja henkilökohtaisissa kontakteissa yhteistyöhenkisesti.
<p>Tutkinnon osan suorittaja tuntee keinoja hakeutua aktiivisesti edellytystensä mukaiseen palkkatyöhön.</p>	<p>Työnhakijan taidot Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää työn merkityksen osana aikuisen kansalaisen identiteettiä • osaa laatia asiallisen työpaikkahakemuksen ja standardin mukaisen ansioluettelon • osaa esitellä itsensä ja vahvuutensa työhaastattelussa • tuntee työ- ja virkasuhteeseen liittyvät velvollisuudet ja edut.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tutkinnon osa suoritetaan ennakkoon laaditun ja hyväksytyt näyttösuunnitelman mukaan todellisissa työprosesseissa. Näytössä kiinnitetään huomiota kokonaisuuden hallintaan, itsenäiseen työskentelyyn sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoihin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tutkinnon suorittajan kykyyn käyttää sujuvasti yleisimpiä tietotekniikan ja tekstinkäsittelyn apuvälineitä.

Arviointi suoritetaan kolmikantaisesti tutkinnon suorittajan sekä työelämän ja opetusalan edustajien yhteistyönä. Olennainen osa arviointia on tutkinnon suorittajan tekemä itsearviointi. Arvioidut suoritukset kirjataan ja tutkinnon suorittajalle annetaan palaute arvioinnin jälkeen.

Tämä tutkinnon osa voidaan näyttää yhdessä muiden tutkinnon osien yhteydessä. Jokainen tutkinnon osa tulee kuitenkin arvioida erikseen.

3 § Asiakasohjaus ja viranomaisneuvonta

Tutkinnon suorittajalla on hyvä käsitys yhteiskunnallisista osallisuutta tukevista palvelusektoreista ja käytettävissä olevista tietolähteistä. Hän osaa toimia asiakaslähtöisesti ja soveltaa romanikulttuurin tuntemustaan neuvonta- ja ohjaustyössään.

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon osan suorittaja tunnistaa yhteiskunnallista osallisuutta tukevia tekijöitä ja tuntee keinoja integraation tukemiseen.</p>	<p>Yhteiskunnallisen osallisuuden ja integraation tukeminen</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee yhteiskunnallista osallisuutta lisääviä sosiaalisia, koulutuksellisia ja terveydellisiä tekijöitä • tuntee syrjäytymiseen johtavia syitä ja keinoja niiden ehkäisemiseksi • ymmärtää yksilön oikeuden oman kulttuuritaustan ylläpitoon ja yhteiskuntaan osallistumiseen • ymmärtää, että yhteiskuntaan integroitunut henkilö voi ylläpitää omaa kulttuuriaan ja olla yhteiskunnan täysivaltainen jäsen rikastuttaen sitä omalla kulttuurillaan ja panoksellaan.
<p>Tutkinnon osan suorittaja ymmärtää koulutuksen merkityksen lasten, nuorten ja aikuisten elämänhallinnan ja tulevaisuuteen orientoitumisen keinona.</p>	<p>Koulunkäynnin ja koulutuksen tukeminen</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää romanien erityisen tuen tarpeen koulunkäynnissä ja koulutuksessa • kykenee tukemaan romanien koulunkäynnin edellytyksiä yhteistyössä oppilaan, vanhempien, koulun ja muiden toimijoiden kanssa.
<p>Tutkinnon osan suorittaja tuntee pääpiirteittäin eri palvelusektoreita ja osaa ohjata asiakkaita niiden käyttämiseen romanikulttuurin tuntemusta soveltaen. Hän toimii asiakaslähtöisesti, yhteistyökykyisesti ja vaitiolovelvoitetta noudattaen.</p>	<p>Palveluihin ohjaaminen</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa kohdata eri kulttuuritaustaisia henkilöitä työssään • kykenee muodostamaan kokonaiskuvan asiakkaan tilanteesta ja arvioimaan hänen neuvonta- ja ohjaustarpeensa

	<ul style="list-style-type: none"> • osaa hakea tietoa soveltuvista koulu- tuksista, sosiaali- ja terveyspalveluista ja työvoimahallinnon palveluista • osaa ohjata asiakkaan julkisen-, yksityisen- tai kolmannen sektorin palveluihin ja ohjaukseen • osaa toimia rakentavassa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa • osaa soveltaa romanikulttuurin tuntemusta ohjaus- ja neuvonta- työssään • noudattaa vaitiolovelvollisuutta ja noudattaa henkilöstö- ja asiakas- turvallisuutta.
<p>Tutkinnon osan suorittaja osaa avustaa asiakasta viranomaisessa hyvää asioimistapaa noudattaen ja soveltaa romanikulttuurin tuntemustaan omassa toiminnassaan.</p>	<p>Viranomaisyhteistyö Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa toimia rakentavasti eri asian- tuntijoiden ja viranomaisten kanssa • osaa ohjata asiakkaan soveltuviin viranomaispalveluihin • osaa valmistautua tapaamisiin ja kerätä tarvittavaa materiaalia ja tietoa • osaa avustaa ja tukea asiakasta hänen asioidessaan viranomaisessa, kuten lomakkeiden täyttämässä, anomusten laatimisessa, ajan- varauksien tekemisissä, yhteyden- otoissa tai muissa vastaavissa • osaa tunnistaa romanikulttuurin erityispiirteistä johtuvia viestin- nällisiä ja tiedollisia tarpeita.
<p>Tutkinnon osan suorittaja tuntee järjestötoiminnan perusteet ja toimintaa.</p>	<p>Järjestötoiminnan tuntemus Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää järjestötyön vapaaksi kansalaistoiminnaksi • on perehtynyt yhdistyksistä annet- tuihin säädöksiin • tuntee järjestötyön luonteen • osaa toimia järjestön tehtävissä • osaa kertoa järjestön toiminnasta ja tavoitteista • tuntee Suomen keskeisimmät romanijärjestöt.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tutkinnon osa suoritetaan ennakkoon laaditun ja hyväksytyyn näyttösuunnitelman mukaan todellisissa, pitkäkestoisissa työprosesseissa. Näyttö voidaan osoittaa yksityisen, julkisen tai kolmannen sektorin työpaikoilla. Ammattitaidon osoittamista täydennetään tarvittaessa kirjallisin tuotoksin.

Tutkinnon osan arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, että tutkinnon osan suorittajalla on hyvä käsitys yhteiskunnan eri palvelusektoreista ja tietolähteistä ja että hän osaa toimia asiakaslähtöisesti ja soveltaa romanikulttuurin tuntemustaan neuvonta- ja ohjaustyössään. Hän toimii vuorovaikutteisesti, luottamuksellisesti ja vaitiolovelvoitteen mukaisesti.

Arviointi suoritetaan kolmikantaisesti tutkinnon suorittajan sekä työelämän ja opetusalan edustajien yhteistyönä. Olennainen osa arviointia on tutkinnon suorittajan tekemä itsearviointi. Arvioidut suoritukset kirjataan ja tutkinnon suorittajalle annetaan palaute arvioinnin jälkeen.

Tämä tutkinnon osa voidaan näyttää yhdessä muiden tutkinnon osien yhteydessä. Jokainen tutkinnon osa tulee kuitenkin arvioida erikseen.

VALINNAISET TUTKINNON OSAT

Tutkinnon suorittaja valitsee yhden osan (4–7).

4 § Pienryhmän ohjaaminen

Tutkinnon osan suorittanut ymmärtää harrastus- ja virkistystoiminnan merkityksen ihmisen hyvinvoinnille, osaa perustaa ja ohjata pienryhmää ja ottaa huomioon romanikulttuurin pienryhmän toiminnan eri vaiheissa.

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Tutkinnon osan suorittaja osaa suunnitella ja järjestää erilaista, tilapäistä tai jatkuvaa pienryhmätoimintaa suunnitelmallisesti ja innostavasti. Hän tuntee vapaata sivistystoimintaa ja rahoituslähteitä.	Virkistys- ja harrastustoiminnan järjestäminen Tutkinnon osan suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää vapaa-ajantoiminnan merkityksen yksilön hyvinvoinnille • osaa suunnitella toiminnan tavoitteen, sisällön ja ohjelman ajankohtaisten ja paikallisten tarpeiden pohjalta • osaa suunnitella aikataulun, hankkia tilat toimintaan, koota materiaalia ja tiedottaa toiminnasta • osaa ohjata ja motivoida vapaa-ajan toiminnan ryhmiä • osaa etsiä vaihtoehtoisia harrastus-

	<p>mahdollisuuksia ja kertoa niistä</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyökykyisesti ja joustavasti pienryhmän ohjaajana, jäsenenä ja yhteistyökumppanina • osaa etsiä yhteistyökumppaneita sekä rahoitusta ja toiminta-avustusta kansalaistoimintaan.
<p>Tutkinnon osan suorittaja ymmärtää harrastus- ja sivistystoiminnan roolin kielen ja kulttuurin ylläpitäjänä ja edistäjänä sekä osaa suunnitella ja järjestää romanikieleen tai -kulttuuriin pohjautuvaa toimintaa.</p>	<p>Romanikulttuurin pienryhmätoiminta Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää romanikielen ja -kulttuurin ylläpitämisen ja edistämisen merkityksen • osaa suunnitella toiminnan tavoitteen, sisällön ja ohjelman ajankohtaisten ja paikallisten tarpeiden pohjalta • osaa ottaa huomioon romani-kulttuurin vaikutukset romaneille järjestettävässä toiminnassa • osaa tiedottaa toiminnasta ryhmän kokoamiseksi • osaa ohjata ja motivoida sitoutumaan ryhmän toimintaan • osaa toimia yhteistyökykyisesti ja joustavasti pienryhmän ohjaajana, jäsenenä ja yhteistyökumppanina • osaa dokumentoida ja arvioida toiminnan eri vaiheita.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tutkinnon osa suoritetaan ennakkoon laaditun ja hyväksytyt näyttösuunnitelman mukaan todellisissa prosesseissa. Näyttö voidaan osoittaa yksityisessä tai julkisessa organisaatiossa.

Näytössä tutkinnon suorittaja suunnittelee ja ohjaa pienryhmän toimintaa sekä dokumentoi ja arvioi omaa toimintaansa ohjaustyössä. Tutkinnon suorittaja osoittaa ymmärtävänsä romanikulttuurin vaikutuksen romaneille järjestettävässä toiminnassa.

Arviointi suoritetaan kolmikantaisesti tutkinnon suorittajan sekä työelämän ja opetusalan edustajien yhteistyönä. Olennainen osa arviointia on tutkinnon suorittajan tekemä itsearviointi. Arvioidut suoritukset kirjataan ja tutkinnon suorittajalle annetaan palaute arvioinnin jälkeen.

Tämä tutkinnon osa voidaan näyttää yhdessä muiden tutkinnon osien yhteydessä. Jokainen tutkinnon osa tulee kuitenkin arvioida erikseen.

5 § Romanikulttuuritapahtuman tai -näyttelyn järjestäminen

Tutkinnon osan suorittaneella on hyvä käsitys ainakin yhdestä romanikulttuurin tai taiteen tai vastaavasta alasta. Hän vastaa tehtävänannostaan romanikulttuurin-tapahtuman tai -näyttelyn järjestämisessä vastuullisesti ja itsenäisesti.

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon osan suorittaja tuntee erilaisia romanikulttuuritaiteen muotoja, ja hänellä on kokemusta tai omakohtaista kiinnostusta jostakin romanikulttuuritaiteen alasta.</p>	<p>Romanikulttuuritaiteen tuntemus Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee yleisimmät romanikulttuuritaiteen alat • on perehtynyt suomalaisen romanitaiteen muotoihin • pystyy jakamaan tietoa romanitaiteen eri aloista, kuten tanssista, teatterista, musiikista, kirjallisuudesta, kuvataiteesta tai käsityötaidoista • omaa vähintään harrastajakokemusta tai omakohtaista kiinnostusta jostakin romanitaiteen alasta.
<p>Tutkinnon osan suorittaja toimii vastuullisesti tehtävänantonsa mukaisesti romanikulttuurin tai -taidetta esittelevässä tapahtumassa tai tuotannossa.</p>	<p>Kulttuuritapahtuman järjestäminen Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa toimia tehtävänannon mukaisesti kulttuuritapahtuman jollakin tai usealla vastuualueella (mahdollisia tehtäviä ovat esimerkiksi yhteishenkilönä ja/tai koordinaattorina toimiminen, lupien, maksujen tai vakuutusten vastuuhenkilönä toimiminen, tarjoilun, eteispalvelun, äänentoiston tai paikoitusalueen vastuuhenkilönä toimiminen, tapahtuman ohjelman, esittely- tai juontotekstin laatiminen, juonto-tehtävät) • osaa toimia joustavasti ja vuorovaikutteisesti muiden toimijoiden kanssa • osaa pitää kiinni sovituista ajankohdista ja osaa ilmoittaa muutoksista tai viivästyksistä muille yhteistyötahoille • osaa huolehtia omalta osaltaan tapahtuman lopputöistä ja siisteydestä

	<ul style="list-style-type: none"> • osaa dokumentoida ja arvioida tapahtuman järjestämisen eri vaiheita.
TAI	
<p>Tutkinnon osan suorittaja on perehtynyt johonkin romanitaiteen, -historian, -esineistön tai muun vastaavan esitettävän romanikulttuurin kokonaisuuteen.</p>	<p>Romanikulttuuritaide ja -historia Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee yleisimmät romanitaiteen alat, romanikulttuuriin kuuluvaa esineistöä tai historiaa tai muuta romanitaiteen aihepiiriä • pystyy jakamaan tietoa romanitaiteen eri aloista, sen kulttuuria kuvaavasta esineistöstä tai romanien historiasta.
<p>Tutkinnon osan suorittaja toimii vastuullisesti tehtävänantonsa mukaisesti romanikulttuuria tai -taidetta esittelevässä näyttelyssä tai tuotannossa.</p>	<p>Näyttelyn järjestäminen Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osallistuu tehtävänannon mukaisesti näyttelyn tai sen osan toteuttamiseen • on perehtynyt näyttelyaineiston aihepiiriin sekä osaa koota näyttelyaineistoa ja kertoa siitä • osaa kohdella näyttelyaineistoa huolellisesti • osaa huolehtia aineiston turvallisuudesta ja saatavuudesta (esimerkiksi ennakoi jaettavan materiaalin määrän, täydentää esittelymateriaalia) • osaa huolehtia näyttelyn aikana tilan ylläpidosta, siisteydestä ja vartioinnista • osaa huolehtia näyttelyn purkamisesta, pakkaamisesta, lopputöistä ja näyttelytilan siisteydestä tehtävänannon mukaisesti • osaa dokumentoida ja arvioida näyttelyn järjestämisen eri vaiheita.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tutkinnon osa suoritetaan ennakoon laaditun ja hyväksytyyn näyttösuunnitelman mukaan työpaikalla tai koulutuksen järjestäjän tiloissa ja todellisissa työprosesseissa.

Näyttö voidaan osoittaa esimerkiksi jonkin järjestön, julkisen tai yksityisen organisaation, taiteilijan tai muun vastaavan järjestämässä romanikulttuuriin liittyvässä tapahtumassa tai näyttelyssä. Tapahtuma tai näyttely voidaan järjestää myös monenkeskisenä opiskelijatyönä oppilaitoksessa. Tapahtuman tai näyttelyn tulee olla riittävän laaja ja monipuolinen, jotta arvioinnin kohteet ja kriteerit voidaan katsoa täytetyiksi.

Näytön kumpaakin osiota voidaan täydentää erillisten kirjallisten selvitysten, kehitystehtävien, haastattelujen, simuloitujen tehtävien ja keskustelujen avulla.

Arviointi suoritetaan kolmikantaisesti tutkinnon suorittajan sekä työelämän ja opetusalan edustajien yhteistyönä. Olennainen osa arviointia on tutkinnon suorittajan tekemä itsearviointi. Arvioidut suoritukset kirjataan ja tutkinnon suorittajalle annetaan palaute arvioinnin jälkeen.

Tämä tutkinnon osa voidaan näyttää yhdessä muiden tutkinnon osien yhteydessä. Jokainen tutkinnon osa tulee kuitenkin arvioida erikseen.

6 § ROMANIKIELI

Tutkinnon suorittaja tuntee romanikielen historiaa ja kehittämistyötä, hallitsee perusopetuksen oppimäärän romanikielestä sekä osaa ohjata romanikieltä opiskelevaa ryhmää.

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Tutkinnon osan suorittaja tuntee romanikielen historiaa pääpiirteittäin sekä on tietoinen romanikielen kansallisesta kehittämistyöstä.	Romanikielen historian ja tutkimuksen tuntemus Tutkinnon osan suorittaja <ul style="list-style-type: none"> tuntee kieleen liittyvää lainsäädäntöä tietää perusasiat romanikielen kansallisesta kehittämistyöstä.
Tutkinnon osan suorittaja osaa perusopetuksen oppimäärän romanikielestä.	Romanikielen taidot Tutkinnon osan suorittaja <ul style="list-style-type: none"> osaa käyttää romanikieltä suullisesti ja kirjallisesti perusopetuksen oppimäärän vaatimusten mukaisesti.
Tutkinnon osan suorittaja osaa ohjata romanikieltä opiskelevaa pienryhmää olemassa olevan oppimateriaalin pohjalta.	Ohjaustaidot ja oppimateriaalin käyttäminen Tutkinnon osan suorittaja <ul style="list-style-type: none"> ymmärtää kielen oppimisen ja ohjaamisen perusperiaatteet sekä osaa käyttää ja soveltaa käytettävissä

	olevaa oppimateriaalia kohderyhmänsä oppimisvalmiuksien mukaan.
--	---

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tutkinnon osa suoritetaan ennakkoon laaditun ja hyväksytyt näyttösuunnitelman mukaan työpaikalla tai koulutuksen järjestäjän tiloissa ja todellisissa työprosesseissa.

Tutkinnon suorittaja osoittaa romanikielen hallintansa sekä romanikielen historian ja tutkimustoiminnan tietämyksensä. Tutkinnon suorittaja osaa ohjata opetustilanteita ja käyttää itsenäisesti ja luovasti olemassa olevaa materiaalia.

Näytön kumpaakin osiota voidaan täydentää erillisten kirjallisten selvitysten, kehitystehtävien, haastattelujen, simuloitujen tehtävien ja keskustelujen avulla.

Arviointi suoritetaan kolmikantaisesti tutkinnon suorittajan sekä työelämän ja opetusalan edustajien yhteistyönä. Olennainen osa arviointia on tutkinnon suorittajan tekemä itsearviointi. Arvioidut suoritukset kirjataan ja tutkinnon suorittajalle annetaan palaute arvioinnin jälkeen.

Tämä tutkinnon osa voidaan näyttää yhdessä muiden tutkinnon osien yhteydessä. Jokainen tutkinnon osa tulee kuitenkin arvioida erikseen.

7 § YRITTÄJYYS

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja kriteerit edellyttävät seuraavia asioita:

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Tutkinnon osan suorittaja osaa arvioida henkilökohtaisia mahdollisuuksiaan ja valmiuksiaan toimia mahdollisesti alan yrittäjänä.	Omien yrittäjävalmiuksien arviointi Tutkinnon osan suorittaja <ul style="list-style-type: none"> tietää, millaiset henkilökohtaiset valmiudet tukevat yrittäjänä menestymistä ja pystyy tältä pohjalta erittelemään arvojaan sekä arviomaan omia valmiuksiaan toimia yrittäjänä osaa laatia itselleen asiantuntijoiden opastuksella kehityssuunnitelman yrittäjänä toimimiseksi.
Tutkinnon osan suorittaja osaa tarkastella alaa ja sen tarjoamia yritystoiminnan käynnistämisen ja kehittämisen mahdollisuuksia ja riskejä.	Yrityksen toimintaedellytysten selvittäminen Tutkinnon osan suorittaja <ul style="list-style-type: none"> on tutustunut toimialaan niin, että osaa tarkastella sen tulevaisuuden näkymien ja kehityksen sekä markkinoiden mahdollisuuksia oman

	<p>yritystoiminnan käynnistämisen kannalta</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa tarkastella oman mahdollisen yrityksensä toiminnan tuloksellisuutta ja kannattavuutta eli elättääkö yritys • on selvillä yrittäjän toiminnan vastuista ja velvoitteista.
<p>Tutkinnon osan suorittaja tuntee erilaisia yritystoiminnan aloitustapoja ja -muotoja ja osaa kehittää karkean liikeidean omalle yritykselleen.</p>	<p>Liikeidean laadinta</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa vertailla vaihtoehtoisia tapoja käynnistää yritystoimintaa, koska tuntee yleisimmät Suomessa käytetyt ratkaisut, mm. yritystoiminnan muodot, aloittamisoperaatiot sekä vastuut ja riskit ja osaa keskustella asiantuntijoiden kanssa oman mahdollisen yritystoimintansa vaihtoehtoja • osaa yhdessä asiantuntijoiden kanssa kehittää yritykselleen karkean liikeidean ja tietää, millaisia taloudellisia, tuotannollisia ja henkisiä resursseja mahdollisen yritystoiminnan aloittaminen vaatii • osaa asiantuntijoiden kanssa arvioida yritysideansa onnistumisen mahdollisuuksia.
<p>Tutkinnon osan suorittaja osaa luoda asiakas- ja verkostosuhteita.</p>	<p>Asiakas- ja verkostosuhteiden luominen</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa pohtia vaihtoehtoja ja mahdollisuuksien mukaan rakentaa yrityksen jatkuvuuden kannalta merkittäviä asiakas-, toimittaja- ja muita verkostosuhteita • osaa hahmotella em. verkostokumppanien kanssa sopimuksia asiantuntijapalveluja hyödyntäen.

<p>Tutkinnon osan suorittaja osaa toimia yritystoiminnan talouden tärkeimpiä periaatteita noudattaen.</p>	<p>Taloudellinen toiminta Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa valita yrityksen kannattavuuteen vaikuttavia toimenpiteitä ja hinnoitella palveluja myös markkinälähtöiset tekijät huomioiden • osaa tulkita yrityksen tilinpäätöstä pääomien, varallisuuden, maksukyvyyn ja tuloksen suhteen sekä pohtia taloudellisen toiminnan kehittämismahdollisuuksia tarvittaessa yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa • osaa laatia yritykselleen karkean tulosenusteen ja hankkia asiantuntijapalveluja verotuskysymysten ratkaisemiseen.
<p>Tutkinnon osan suorittaja osaa käyttää asiantuntijapalveluja.</p>	<p>Asiantuntijapalvelujen käyttö Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa hakea yrityksen perustamisessa ja toiminnan eri vaiheissa tarvitsemaansa tietoa ja asiantuntijapalvelua.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Tutkinnon osan suorittamisessa on keskeistä, että tutkinnon suorittaja osaa arvioida omia valmiuksiaan toimia yrittäjänä. Hän osaa tarkastella yritystoiminnan menestymisedellytyksiä, laatia mahdollisen yrityksensä toiminnalle liikeidean ja laskea, kannattaako ajateltu toiminta ja elättääkö se yrittäjän. Hän osaa hyödyntää erilaisia verkostoja ja asiantuntijapalveluita yritystoimintaa harkitessaan ja aloittaessaan.

Tutkinnon osan näyttönä toimii oman yrityksen alustava liikeidea täydennettynä toiminnan edellytyksiä ja riskejä kartoittavilla selvityksillä, tuotoilla ja raporteilla sekä prosessin aikana tapahtunutta toimintaa kuvaavilla dokumenteilla. Näyttönä tulee myös olla tutkinnon suorittajan henkilökohtainen arvio ja kehityssuunnitelma omista mahdollisuuksistaan ja valmiuksistaan toimia yrittäjänä.

Näyttöä syvennetään asiantuntijoiden kanssa käytävällä keskustelulla, jossa tarkennetaan ja täsmennetään yrittäjäksi aikovan valmiuksia tehdä ratkaisuja yritystoiminnan mahdollisesta aloittamisesta.

Arviointi suoritetaan elinkeinoelämän osapuolten, yrittäjyyden asiantuntijoiden ja koulutuksen edustajien yhteistyönä.

Romanikulttuurin ohjaajan ammatin kuvaus

Suomessa on noin 10 000 romanian, joilla on virallisesti tunnustettu vähemmistö-asema. Romanit ovat asuneet Suomessa jo 1500-luvulta lähtien, ja heillä on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet Suomen kansalaisina. Suomen perustuslaissa on erikseen säädetty romanien ja muutamien muiden ryhmien oikeudesta ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Romanit ovat viime vuosikymmeninä tuoneet aktiivisesti esiin omaa kulttuuriaan, perinteitään sekä yhteiskunnallisia tavoitteitaan. Romanien oman osallistumisen ja vaikuttamisen lisääntyminen on luonut hallinnollisia ja järjestöpohjaisia rakenteita paikallisella, alueellisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla. Nämä toiminnot ovat puolestaan tuottaneet romanikulttuuriin erikoistuneen monipuolisen ammattikunnan ja romaniasioihin keskittyneen moniulotteisen verkoston.

Romanikulttuurin ohjaajan ammattitutkinto on yksi keino syventää ja osoittaa romanikysymysten kanssa työskentelevien henkilöiden osaamisen taitoja. Tutkinto tarjoaa ammatinimikkeen esimerkiksi kunnissa ja järjestöissä jo nyt romanityötä tekeville henkilöille tai romanikulttuurin esittämisen- ja tuotantoproduktioissa työskenteleville henkilöille. Lisäksi romanikulttuurin ohjaajan ammattitutkinto mahdollistaa erikoistumisalueen niille, joilla on jo jokin muu ammatillinen tutkinto. Soveltuvia tutkintoja ovat esimerkiksi lähihoitajan, sairaanhoitajan, nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajan, koulunkäyntiavustajan, tekstiilialan, hevosalan tai perinteisten kädentaitojen ammatilliset tutkinnot. Romanikulttuurin ohjaaja voi työllistää itsensä myös yrittäjänä.

Suomen monikulttuuristuminen näkyy myös romanivähemmistöä koskevan tiedon tarpeen lisääntymisenä, johon romanikulttuurin ohjaajat voivat vastata. Romanikulttuurin ohjaajan työn yhtenä tärkeänä lähtökohtana on romanien yhteiskunnallisen osallisuuden ja integraation lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäiseminen. Romanikulttuurin ohjaajalla on erityisosaamisena kokonaisvaltaista tietoa omasta kulttuuristaan, jota tarvitaan tiedottamisessa, romanien aseman, kielen ja kulttuurin edistämiseksi sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa yleensä.

Tutkinnon suorittanut kykenee toimimaan monipuolisesti verkostoituneissa yhteisöissä ja moniammatillisissa työryhmissä. Hän kykenee kohtaamaan ja käsittelemään romanikulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä ja haasteita. Tällaisia ovat esimerkiksi työllisyyteen, asumiseen, koulutukseen ja monikulttuurisuuteen liittyvät asiat sekä perheiden ja yksilön hyvinvointiin liittyvät tekijät. Hän kykenee kohtaamaan työssään romaniasiakkaita, muista kulttuureista tulevia henkilöitä, viranomaisia sekä eri ammattiryhmien edustajia, koska hän tiedostaa eri ammattiryhmien tiedon tarpeen romanikulttuurista.

Tutkinnon suorittaneella on valmiudet toimia erilaisten organisaatioiden yleisissä tehtävissä, jotka vaativat toimistorutiinien ja tiedonkäsittelyn hallintaa sekä työyhteisössä toimimisen taitoja. Hänellä on hyvät vuorovaikutustaidot.

Valinnaiset tutkinnon osat mahdollistavat ammattitutkinnon suorittamisen yhdellä ammattialueella henkilökohtaisen kiinnostuksen, kokemuksen ja osaamisen mukaan.

Romaneja koskevia oikeuslähteitä

Kansallinen lainsäädäntö

- Perustuslaki: laki yhdenvertaisuudesta § 6; oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin § 17.3
- Rikoslaki § 11.9; syrjinnän kieltö
- Henkilörekisterilaki § 6.2 kieltää etnisen alkuperän rekisteröinnin
- Asetus romaniasiaain neuvottelukunnasta ja alueellisista romaniasiaain neuvottelukunnista (1019/2003), 2004
- Yhdenvertaisuuslaki, 2004
- Laki vähemmistövaltuutetusta, 2001
- Oy Yleisradio Ab:sta annettu julkisia palveluja koskeva laki 1999: Laissa todetaan julkisten palvelujen tehtävänä olevan kohdella ohjelmatoiminnassa yhtäläisin perustein suomen- ja ruotsinkielisiä sekä tuottaa palveluja saamen, romani- ja viittomakielellä sekä soveltuvien osin myös maan muille kieliryhmille. (Lakia julkisista palveluista ollaan uudistamassa.)
- Kotimaisten kielten tutkimuskeskusta koskeva laki 1997: laitoksen tehtäviin tuli myös romanikielen tutkimus ja huolto. Vuoden 2003 alusta Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksessa toimii kaksi päätoimista romanikielen tutkijaa, joista toinen on romani.
- Päivähoitoasetuksen muutos 1995: lasten päivähoitossa annetussa laissa tarkoitettuja kasvatustavoitteita ovat myös romanien oman kielen ja kulttuurin tukeminen.
- Muutos koululakiin 1995: koulussa voidaan oppilaille opettaa romanikieltä äidinkielenä. Vuoden 1995 perusoikeusuudistuksessa perustuslakiin säädettiin syrjinnän kieltö syntyperän perusteella. Samoin säädettiin romaniväestön oikeudesta ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.
- EU:n perusoikeuskirja, 2003
- EU:n syrjintädirektiivi 2000/43/EY

Keskeiset ihmisoikeussopimukset

Yhdistyneet kansakunnat

- Kansalaisyhteisö- ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus sekä siihen liittyvä valinnainen pöytäkirja (1966). Sopimus voimaan Suomen osalta 1976.
- Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus (1966). Sopimus voimaan Suomen osalta 1976.
- Kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus (1965).

Sopimus voimaan Suomen osalta 1970.

- Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (1979).
Sopimus voimaan Suomen osalta 1986.
- Kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus (1984).
Sopimus voimaan Suomen osalta 1989.
- Yleissopimus lapsen oikeuksista (1989).
Sopimus voimaan Suomen osalta 1991.
- Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus (1951).
Sopimus voimaan Suomen osalta 1969.

Euroopan neuvosto

- Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (1959) (niin kuin se on muutettuna 3, 5, 8, 11, 12, 13 lisäpöytäkirjalla).
Sopimus voimaan Suomen osalta 1990.
- Eurooppalainen yleissopimus kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi (1987).
Sopimus voimaan Suomen osalta 1991.
- Uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja (1961).
Sopimus voimaan Suomen osalta 1998.
- Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puiteyleissopimus (1995).
Sopimus voimaan Suomen osalta 1998.
- Alueellisia ja vähemmistökieliä koskeva Eurooppalainen peruskirja (1992).
Sopimus voimaan Suomen osalta 1998.